

Hämeenlinnan kaupungin eettiset ohjeet

Kaupunginhallitus 6.4.2021

Sisällys

JOHDON SAATESANAT	3
EETTINEN TOIMINTA JA SEN RISKITEKIJÄT.....	4
Lahjojen ja etujen vastaanottaminen	4
Vieraanvaraisuus	4
Sivutoimiluvat ja kilpaileva toiminta.....	5
Maalittaminen ja muu epäasiallinen vaikuttaminen.....	6
Virkavastuu ja työntekijän oikeudellinen vastuu	7
VÄÄRINKÄYTÖSTEN ENNALTAEHKÄISY JA KÄSITTELY	8
Eettisten periaatteiden toteutumisen seuranta	8
Toimintaohjeet väärinkäytöstapauksiin	9
Viestintäohjeet	9
Lisätietoa	9

Johdon saatesanat

Kaupungin toimintaa ohjaa lainsäädännön lisäksi yhteisiin arvoihimme pohjautuva eettisyys. Eettisyys takaa kaupungin toiminnan hyväksyttävyyden ja korkean laadun.

Eettisesti kestävä toiminta on sekä velvollisuus että oikeus. Jokaisella on yhtäältä velvollisuus edistää eettisyyden toteutumista omassa toimintaympäristössään, toisaalta jokaisella on myös oikeus tulla kohdelluksi eettisesti kaikissa tilanteissa. Epäeettisyydelle on kaupungilla nollatoleranssi.

Tämä ohjeistus antaa eväitä kaupungin toiminnan eettisyyden arviointiin ja sen jatkuvaan kehittämiseen. Hyväksyttävyyden vaatimus ulottuu sisäistä arviointia laajemmalle. On ensiarvoisen tärkeää, että toiminta näyttää myös ulospäin hyväksyttävältä. Kun kaupungin toiminta on avointa, ymmärrettävää ja perusteltua, se lisää asukkaiden ja viiteryhmien luottamusta kaupunkia kohtaan ja esimerkiksi tarve muutoksenhauille vähenee.

Eettisen toiminnan perustana ovat yhteiset arvot, johon kaikki sitoutuvat. Hämeenlinnan kaupungin arvot ovat yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, luovuus, rohkeus, palveluhenkisyys, asukaslähtöisyys ja kestävä elämäntapa.

Tämä ohjeistus koskee kaikkia kaupungin työntekijöitä, viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä. Kaupunki edellyttää eettisyyttä myös kaupunkikonserniin kuuluvilta yhtiöiltä, kuntien yhteistoiminnalta ja muulta toiminnalta, jossa Hämeenlinnan kaupunki on osallisena. Eettisen toiminnan toteutumisen seuranta ja asianmukainen reagointi havaittuihin puutteisiin on kunkin viranhaltijan ja työntekijän lisäksi esimiesten vastuulla. Tietoisuus eettisistä periaatteista varmistetaan tiedotteilla ja koulutuksilla (Johtamisakatemia). Eettisten periaatteiden sisäinen koko kaupungin toiminnan kattava valvonta kuuluu luontevimmin sisäisen valvonnan yhteyteen.

Tämä ohje perustuu Kuntaliiton julkaisuun "Korruptio ja eettisyys kunnassa" (2018). Ohjeeseen on koottu tärkeimmät eettisyyteen liittyvät käytännöt ja se täydentää kaupungin muuta ohjeistusta. Tätä ohjetta päivitetään säännöllisesti tarpeen mukaan.

Muita asiaan liittyviä ohjeita:

- Sisäinen valvonta ja hyvä johtamis- ja hallintotapa
- Sisäisen tarkastuksen toimintaohje

Eettinen toiminta ja sen riskitekijät

Lahjojen ja etujen vastaanottaminen

Hyväksyttävää lahjaa ei voi arvoltaan tai laadultaan yksiselitteisesti määritellä, vaan se on aina arvioitava tapauskohtaisesti. Nyrkkisääntönä on, että jos lahja tai etu vaikuttaa kaupungin henkilöstöön tai luottamushenkilöihin tai se on omiaan heikentämään luottamusta kaupungin toimintaan, kyseessä on kielletty lahja. Pääsääntöisesti vain vähäarvoisia ja tilanteeseen tavanomaisia merkkipäivä-, mainos- ja muita vastaavia lahjoja otetaan vastaan. Vaikka lahjan antamisella tai vastaanottamisella ei olisi minkäänlaista vaikuttamistarkoitusta, myös se, miltä lahjoitus näyttää ulkopuolisen silmin, tulee ottaa huomioon.

Vieraanvaraisuus

Hämeenlinnan kaupungilla on ohje "Hämeenlinnan kaupungin suhdetoiminta ja edustaminen", johon sisältyy vieraanvaraisuuden suhteen noudatettavat käytännöt.

Hämeenlinnan kaupungin suhdetoiminnalla ja edustamisella tarkoitetaan ulkopuolisille tahoille osoitettua vieraanvaraisuutta tai huomaavaisuutta, jota kaupunki päättää osoittaa omasta aloitteestaan tai harkitusti myös ulkopuolisten tahojen aloitteesta. Suhdetoiminta ja edustaminen tukee kaupungin edunvalvontatyötä, tunnettuuden ja sen myötä brändin sekä yhteisöllisyyden kehittymistä kaupungissa. Suhdetoiminnassa ja edustamisessa noudatettava yleinen periaate on kohtuullisuus. Suhdetoiminnassa on otettava huomioon kaikki kaupungin ohjeistukset soveltuvin osin, esimerkiksi hallintosääntö, viestintää ja markkinointia koskeva ohjeistus, henkilöstöpalveluiden ohjeet ja luottamushenkilöiden palkkiosääntö.

Sivutoimiluvat ja kilpaileva toiminta

Työntekijä tai viranhaltija ei saa ottaa vastaan eikä pitää sellaista sivutoimintaa, joka edellyttää työajan käyttämistä, ellei työnantaja hakemuksesta ole siihen erikseen myöntänyt lupaa.

Harkittaessa sivutoimiluvan myöntämistä on otettava huomioon, että työntekijä/viranhaltija ei saa sivutoimen vuoksi tulla esteelliseksi tehtävässään. Sivutoimi ei myöskään saa vaarantaa luottamusta tasapuolisuuden tehtävän hoidossa tai muutenkaan haitata tehtävän asianmukaista hoitamista. Em. haitasta on kyse myös silloin, kun työntekijä/viranhaltija ei sivutoimesta johtuen ehdi hoitamaan tehtäviään asianmukaisesti, vaikka sivutoimi ei aiheuttaisikaan esteellisyyttä tai muuten vaarantaisi luottamusta.

Viranhaltijan on tehtävä ilmoitus työnantajalle sivutoimesta, jonka hoitamiseen ei käytetä työaikaa. Työnantaja voi viranhaltijaa kuultuaan kieltää tällaisen sivutoimen vastaanottamisen ja pitämisen, jos sivutoimen hoitaminen haittaa viranhaltijan virkatehtävien asianmukaista suorittamista tai viranomaisen toimintaa muutoin. Myöskään työajan ulkopuolella tehtävä sivutoimi ei saa tehdä viranhaltijaa esteelliseksi tehtävässään.

Viranhaltijalla on velvollisuus ilmoittaa sivutoimesta. Jos viranhaltija ei tee näin, hän menettelee virkavelvollisuksiensa vastaisesti. Työntekijällä ei ole samanlaista velvollisuutta ilmoittaa työajan ulkopuolella hoitamistaan sivutoimista kuin viranhaltijalla. Sivutoimista, joihin ei käytetä työaikaa, työntekijä on velvollinen ilmoittamaan työnantajalle vain siinä tapauksessa, kun asiasta on erikseen sovittu työnantajan ja työntekijän välillä. Selvää kuitenkin on, että myöskään työajan ulkopuolella hoidettava sivutoimi ei saa aiheuttaa sitä, että työntekijä ei asianmukaisesti pysty täyttämään työvelvoitteitaan.

Työntekijä/viranhaltija ei saa sivutoimena harjoittaa sellaista toimintaa, joka kilpailevana toimintana ilmeisesti vahingoittaa työnantajaa. Toiminnan vahingollisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työn luonne ja työntekijän/viranhaltijan asema. Samoin kilpailevan toiminnan valmistelemiseksi tehtävät toimenpiteet ovat kiellettyjä.

Sivutoimilupaa haetaan/sivutoimi-ilmoitus tehdään erillisellä lomakkeella ennen sivutoimen aloittamista. Lomake osoitetaan virkavastuulliselle esimiehelle ja se on yksilöitävä niin, että siitä käy ilmi sivutoimen kannalta olennaiset asiat. Näitä ovat esim. sivutoimen laatu, sen vaatima työmäärä, sivutoimen kesto ja sivutoimesta saatava korvaus.

Viranomaisen antama lupa ei poista työntekijän/viranhaltijan omaa vastuuta sivutoimisäännösten noudattamisesta. Esimiehen tehtävänä on valvoa, että sivutoimimääräyksiä noudatetaan ja kiinnittää huomiota sivutoimen tuntimäärään, joka voi haitata oman viran hoitamista ja työssä jaksamista.

Jos sivutoimen laajuudessa, sisällössä tai laadussa tapahtuu olennaisia muutoksia, tulee muutoksesta ilmoittaa lomakkeella tai hakea sivutoimilupaa uudelleen tai jättää uusittu sivutoimi-ilmoitus.

Esimies antaa kirjallisen päätöksen (vips) sivutoimiluvan myöntämisestä tai epäämisestä. Myös sivutoimilomitukselta annetaan kirjallinen päätös (vips), jossa hakemus joko merkitään tiedoksi tai kielletään sivutoimen pitäminen.

Sovellettavat säännökset: Laki kunnallisesta viranhaltijasta 4:18§, työsopimuslaki 3:3 §, virkamääräys ja työsopimus

Maalittaminen ja muu epäasiallinen vaikuttaminen

Lain esitöissä (HE 226/2020 vp. laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta) määritellään maalittaminen:

Niin sanottu maalittaminen on vihapuheen eräs muoto. Nimitystä käytetään ilmiöstä, jossa keskustelupalstoilla tai muutoin sosiaalisessa mediassa julkisesti kehoitetaan lähettämään loukkaavia tai uhkailevia viestejä kohteelle, minkä seurauksena hänen yhteystietojaan, tietoja henkilökohtaisista oloista, perhesuhteista tai hänen kuvaansa jaetaan. Merkityksellistä on viestien suuri lukumäärä. Kehotus tai yllyttäminen voi johtaa myös ilkivaltaan, asunnon tarkkailuun tai kohteen kuvaamiseen eri tilanteissa. Viranomaisiin kohdistettuna kyse voi olla myös virkatoimien vuoksi tehdyistä perättömistä rikosilmoituksista tai kanteluista. Kyse on järjestelmällisestä, joukkoistetusta uhkailusta tai vainoamisesta, jossa toiminnan alkuunpanija tarkoituksellisesti osoittaa suurin kehotuksin tai piiloilmaisuin näkemystensä tukijoille tulevan uhkailun tai muun häirinnän kohteen.

Hämeenlinnan kaupungin toiminnassa ei suvaita minkäänlaista maalittamista tai viranhaltijoiden tai luottamushenkilöiden painostamista. Jokaisella, joka havaitsee sellaista omalla tai toisen kohdalla, on velvollisuus ilmoittaa siitä esimiehelle tai sisäisen tarkastuksen henkilökunnalle. Lisäksi kaikista mahdollisista rikoksista on tehtävä rikosilmoitus.

Virkavastuu ja työntekijän oikeudellinen vastuu

Kaupungin henkilöstö työskentelee joko virkasuhteessa tai työsuhteessa. Virkasuhteeseen sovelletaan lakia kunnallisesta viranhaltijasta ja työsuhteeseen työsopimuslakia. Virkasuhde on julkisoikeudellinen palvelusuhde, jota koskevat päätökset ovat kuntalain mukaisia valituskelpoisia hallintopäätöksiä. Työsuhteesta puolestaan on yksityisoikeudellinen sopimussuhde. Tehtävät, joissa käytetään osaksikin julkista valtaa, hoidetaan virkasuhteessa eli niitä varten on perustettava virka. Muunlaisia tehtäviä tekevä henkilöstö palkataan työsuhteeseen.

Virkamiehen erityisasemaan kuuluu muita laajempi vastuu työssä tapahtuneista virheistä eli virkavastuu. Virkavastuun yleisinä perusteina ovat [perustuslain 2 §:n 3 momentin](#) ja [118 §:n](#) säännökset. (Lainkirjoittajan opas).

Mainittujen perustuslain säännösten mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta. Hän on myös vastuussa sellaisesta monijäsenisen toimielimen päätöksestä, jota hän on toimielimen jäsenenä kannattanut. Esittelijä on vastuussa siitä, mitä hänen esittelystään on päätetty, jollei hän ole jättänyt päätökseen eriävää mielipidettä. Jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai muun julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen sekä vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka virkamieheltä tai muulta julkista tehtävää hoitavalta sen mukaan kuin lailla säädetään. Tätä syyteoikeutta ei kuitenkaan ole, jos syyte on perustuslain mukaan käsiteltävä valtakunnanoikeudessa.

Kunnallisista viranhaltijoista annetun lain mukaan viranhaltijan on suoritettava virkasuhteeseen kuuluvat tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä noudattaen asianomaisia säännöksiä ja määräyksiä sekä työnantajan työnohjo- ja valvontamääräyksiä. Viranhaltijan on toimittava tehtävässään tasapuolisesti ja käyttäytymään asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla. Viranhaltija ei saa vaatia, ottaa vastaan tai hyväksyä sellaista taloudellista tai muuta etua, josta säädetään rikoslain ([39/1889](#)) 40 luvussa. Edelleen lain mukaan viranhaltijan on huolehdittava työturvallisuudesta siten kuin työturvallisuuslaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä viranhaltijan velvollisuudeksi säädetään.

Myös kaupungin luottamushenkilöt toimivat virkavastuulla.

Vaikka työsuhteessa olevaan henkilöstöön ei sovelleta viranhaltijalakia, työntekijällä on työsuhteeseen perustuva oikeudellinen vastuu. Työsopimuslain mukaan työntekijän on tehtävä työnsä huolellisesti noudattaen niitä määräyksiä, joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti työn suorittamisesta. Työntekijän on toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa. Edelleen lain mukaan työntekijän on noudatettava työtehtävien ja työolojen edellyttämää huolellisuutta ja varovaisuutta sekä huolehdittava käytettävissään olevin keinoin niin omasta kuin työpaikalla olevien muiden työntekijöiden turvallisuudesta. Myös työntekijä voi joutua rikosoikeudelliseen tai vahingonkorvausoikeudelliseen vastuuseen.

Väärinkäytösten ennaltaehkäisy ja käsittely

Eettisten periaatteiden toteutumisen seuranta

Kunakin viranhaltijan toiminnan erityiset eettisyysriskit ovat yksilöllisiä. Oman toimintansa riskejä voi kartoittaa ja peilata tutustumalla eettisyydestä tehtyihin asiantuntijateksteihin. Tällaisia ovat esimerkiksi ”Korruptio ja eettisyys kunnassa” (Kuntaliitto 2018) ja siinä mainitut asiakirjat.

Korruptio ja eettisyys kunnassa-ohjeessa on kartoitettu kunta-alan erityisiä riskikohteita. Ohjeessa on annettu myös esimerkkejä eettisyyden arvioinnista konkreettisissa tilanteissa (Korruptio ja eettisyys kunnassa, s. 7-8.)

Jokaisella viranhaltijalla ja muulla kaupungin työntekijällä on omalta osaltaan vastuu eettisyyden toteutumisessa. Esimiehillä on oman toimintansa lisäksi vastuu myös alaistensa toiminnan eettisyyden tarpeellisesta ohjeistuksesta, valvonnasta ja asianmukaisesta reagoinnista havaittuihin puutteisiin. Eettisten periaatteiden toteutumisen seurannan avain on henkilöstön kyky tunnistaa eettisen toiminnan elementtejä ja väärinkäytötapauksia sekä toimia asianmukaisesti tilanteiden edellyttämällä tavalla. Tämä varmistetaan esimiehille suunnatulla koulutuksella muun muassa Johtamisakatemiaa kautta.

”Sisäinen valvonta ja hyvä johtamis- ja hallintotapa” - ohjeessa todetaan seuraavaa: ”Esimiehen on jatkuvasti seurattava vastuullaan olevia toimintoja ja ryhdyttävä välittömästi tarpeellisiin kehittämistoimenpiteisiin, kun havaitaan lainsäädännön, muiden sääntöjen, ohjeiden ja päätösten vastaista tai muutoin tehotonta tai epätarkoituksenmukaista toimintaa.

Esimies vastaa alaistensa sivutoimi-ilmoitusten ja sivutoimilupien ajantasaisuuden valvonnasta. Esimiehen on käytävä säännöllisesti kaupungin johtamisjärjestelmän mukaiset kehityskeskustelut, joissa toimintatavoitteiden lisäksi käydään läpi alaisen toimivalta ja vastuut sekä sovitaan toteutettavasta seurantajärjestelmästä. Esimies vastaa tiedonkulusta alaisessaan organisaatiossa sekä viestinnästä ulospäin.”

Osallistava tehtävä esimiehille/henkilöstölle:

Tutustuttuane tähän ohjeeseen ja Eettisyys ja korruptio kunnassa-asiakirjaan, vastatkaa seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitkä ovat oman yksikön/oman tehtävän erityiset eettiset riskikohteet?
2. Kuinka voidaan parantaa tietoisuutta omassa yksikössä/omassa tehtävässä eettisyyden riskikohteista?
3. Kuinka toimitaan omassa yksikössä/omassa tehtävässä, jos havaitaan väärinkäytöksiä?

Eettisyys tulee olla jatkuvasti toimintaa ohjaavana periaatteena. Lisäksi suositellaan, että kukin viranhaltija, työntekijä ja esimies tarkastelee toimintansa eettisyyttä esimerkiksi edellä mainittuja kysymyksiä hyödyntäen ja suhtautuu eettisyyden toteutumiseen kehittävällä otteella.

Toimintaohjeet väärinkäytöstapauksiin

Esimiehellä on ensisijainen vastuu eettisyyden seurannasta ja väärinkäytöstapausten käsittelystä omassa yksikössään.

Sisäisen tarkastuksen henkilöstöön voi ottaa yhteyttä kaikissa sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan, epäasialliseen vaikuttamiseen, eturistiriitoihin ja eettisten periaatteiden noudattamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Mikäli jokin asia yksikkösi tai kaupungin muussa toiminnassa vaatii mielestäsi selvittämistä tai näet viitteitä väärinkäytöksestä, ota yhteys sisäisen tarkastuksen henkilöstöön joko sähköpostilla tai puhelimitse.

Ilmoitukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisin.

Kaupungin sisäisen menettelyn lisäksi kaikkien väärinkäytösten ja niitä koskevien epäilyjen osalta ryhdyntään myös asian edellyttämiin oikeustoimiin.

Sisäisen tarkastuksen yhteystiedot:

Annastiina Vilenius-Hubbard, tarkastuspäällikkö
040 827 6206
annastiina.vilenius-hubbard@hameenlinna.fi

Viestintäohjeet

Esimies vastaa omaa yksikköään koskevasta henkilöstölle suunnatusta viestinnästä. Kaupungin ulkoisesta eettisyysviestinnästä huolehtii sisäinen tarkastus yhdessä kaupungin johtoryhmän kanssa. Eettisyysviestinnässä noudatetaan muutoin kaupunginhallituksen hyväksymiä kaupungin viestinnän yleisiä periaatteita.

Lisätietoa

Korruptio ja eettisyys kunnassa, Kuntaliiton ohje, 2018

Arvot arjessa – Virkamiehen etiikka-käsikirja, Valtiovarainministeriö 2005

Ohje vieraanvaraisuudesta, eduista ja lahjoista, Kuntaliiton yleiskirje 17/2017

Oikeusministeriön verkkosivu www.oikeusministerio.fi/korruptio

Kuntaliiton verkkosivu www.kuntaliitto.fi/laki/kunnan-toimielimet-ja-johtaminen/korruptio-ja-eettisyys